

долають перешкоди, не наступаючи на них.

Етап 2. Подолання зони забруднення в протигаззах. Учасники: по двоє з кожної команди. Учні виконують норматив № 1 (надягання протигазів), на швидкість долають перешкоди.

Етап 3. Надання медичної допомоги. Учні демонструють правила перенесення потерпілого. Учасники: «санітарна дружина» – 5 осіб, «потерпілий» від кожної команди.

Етап 4. Подолання радіоактивної зони. Учасники: один учень із команди одягає ЗЗК у вигляді комбінезону й долає зону 30-50 м.

Етап 5. Віджимання. Учасники: один учень із кожної команди віджимаються від землі 1 хв і біжить 100 м.

Етап 6. Кидання рятівного кола на влучність. Учасники: один учень із кожної команди. Із двох спроб треба влучити в центральне коло або мішень. Після цього учень біжить 100 м і фінішує. Після загального підрахунку балів визначається переможець [5].

Отже, спираючись на вищезазначене, можна сказати, що сучасний багатоманітний світ дає людині безліч можливостей для пізнання та самореалізації, але разом з тим він приховує в собі чимало небезпек, які чигають чи не на кожному кроці. Завдання сучасної школи загалом, та дисципліни «Основи здоров'я» зокрема, полягає у формуванні знань, умінь і навичок здорового способу життя, швидкої реакції у непередбачуваних ситуаціях, свідомого та безпечного використання електричних приладів та інших засобів у побуті та ін.

Також варто зауважити, що *холістичний підхід* (розуміння здоров'я як цілісної системи) до вивчення курсу неможливий без опанування усіх складових здоров'я, серед яких вивчення елементів безпеки життєдіяльності в середній школі є необхідною передумовою навчання та виховання всебічно розвиненої особистості, яка зможе впевнено діяти під час будь-якої загрози своєму життю та здоров'ю.

Список використаних джерел

1. Бедрій Я. Л. *Безпека життєдіяльності*: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009. 286 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти від 23 листопада 2011 р. № 1392 // *Офіційний вісник України*, 2011 р., № 33, ст. 1378.
3. Зеркалов Д. В. *Безпека життєдіяльності* : навчальний посібник. К.: Основа, 2011. 526 с.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 3.
5. Січко С., Денисенко О. Спецвипуск «Охорона праці та безпека життєдіяльності». *Директор школи*. 2012. № 23-24. С. 4–87.

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПИТАННЯМ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ВИСТАВКОВИХ ПРИМІЩЕНЬ В РАМКАХ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ОСНОВИ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Гриценко Лариса Олександрівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті розглядаються питання пожежної безпеки під час виставкової діяльності у процесі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Ключові слова: пожежна безпека, виставкові приміщення, виставкова діяльність, освітній компонент «Основи виставкової діяльності».

Людина з моменту народження і до останніх днів користуючись органом зору звикла сприймати як природу так і наслідки своєї діяльності. В умовах товарно-грошових відносин,

купуючи собі товари, отримуючи послуги, споживач, в першу чергу, сприймає їх через бачення. Так склалося історично і до тепер це робиться через огляд товару при купівлі. Одною із організаційних форм таких дій є різноманітні виставки: від торговельних залів до скупчення товарів і послуг на спеціальних площах та ярмарках. Організація і управління виставковим процесом є важливою ланкою у підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з освітньої програми «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Виставкова діяльність в Україні – невід’ємна складова частина розвитку ринкових процесів, стимулює закріплення позитивних структурних змін в економіці, сприяє науково-технічному та технологічному оновленню вітчизняного виробництва. Виставкова діяльність відноситься до числа важливих факторів, що стимулюють розвиток усіх галузей вітчизняної економіки, тому вона закономірно стає об’єктом державної уваги й контролю. На національному рівні такий фактор, як діяльність держави, може відігравати дуже важливу роль. Держава в рамках своєї політики може сприяти розвитку ринку різними способами. Державна політика забезпечує суспільнополітичну значимість галузі, а на рівні окремого виставкового заходу характеризує масштаб виставки та її вагомість.

Одним із завдань державної значущості є визначення концептуальних положень, основних напрямів та механізму забезпечення подальшого розвитку виставкової діяльності [1].

Культурно-просвітні та видовищні заклади – це об’єкти з масовим перебуванням людей. Тому важливою складовою діяльності адміністрації виставкових центрів та інших подібних установ в обов’язковому порядку повинно бути забезпечення пожежної безпеки. Особи, відповідальні за дотримання пожежної безпеки, зобов’язані передбачити та усунути умови виникнення пожежі, а у разі загоряння забезпечити евакуацію людей у найкоротший термін.

Вимоги до проведення виставок та ярмарків.

Організатори, співорганізатори та розпорядники виставок відповідно до укладеного договору та статусу заходу повинні забезпечити надання комплексу послуг учасникам та відвідувачам виставок, який повинен включати:

- виділення учасникам виставкового обладнання, надання можливості користуватися електроенергією, послугами водопостачання та телефонного зв’язку;
- страховий захист виставкових об’єктів;
- охорону та пожежну безпеку виставкових приміщень;
- забезпечення вентиляції, опалення, прибирання виставкових площ тощо [1].

Основні вимоги пожежної безпеки в культурно-просвітніх та видовищних закладах:

1. Будівлі культурно-просвітніх та інших видовищних установ перед кожним відкриттям повинні бути перевірені на предмет відповідності вимогам пожежної безпеки й прийняті міжвідомчими комісіями. Перевірці також підлягають усі сезонні споруди виставочних павільйонів тощо.

2. Під час укладання із зарубіжними організаціями, фірмами договору або контракту на проведення виставок необхідно відображати в ньому вимоги чинних в Україні правил пожежної безпеки, інформувати про заходи, що плануються, та місця їх проведення органи державного пожежного нагляду.

3. На доповнення до плану евакуації людей повинен бути опрацьований план евакуації експонатів та інших цінностей.

4. Усі горючі виставкові експонати мають бути важкозаймистими або обробленими вогнезахисними речовинами що забезпечують I групу (будинки з несучими та огорожувальними конструкціями з природних матеріалів або штучного каменю, бетону або залізобетону із застосуванням листових і плиткових негорючих матеріалів) вогнезахисної ефективності. У разі необхідності вогнезахисна обробка повинна поновлюватися.

5. Підлоги приміщень мають бути рівними, без порогів, східців, щілин і вибоїн. У разі різниці рівнів суміжних приміщень у проходах мають влаштовуватися пологі пандуси [3].

В культурно-просвітніх та видовищних закладах не допускається:

1. Виготовляти піротехнічні вироби кустарним способом, а також зберігати їх у видовищних приміщеннях та в інших місцях з масовим перебуванням людей (зберігання й використання таких виробів має здійснюватися відповідно до вимог спеціальних правил).

2. Улаштовувати антресолі в приміщеннях видовищних установ.

3. Палити поза спеціально відведеними місцями.

4. Улаштовувати житлові приміщення та допускати тимчасове проживання громадян у видовищних та культурно-освітніх установах.

5. Здавати в оренду приміщення для розміщення в них організацій іншого призначення.

6. Зберігати й застосовувати ЛЗР та ГР балони з газами та інші вогнебезпечні речовини і матеріали в основних будівлях видовищних установ.

7. Зберігати виставкові експонати у приміщеннях зі стінами (перегородками), що мають покриття з горючих та важкогорючих матеріалів, а також разом з іншими пожежонебезпечними речовинами й матеріалами.

8. Проводити масові заходи, коли протипожежні пристрої (протипожежна завіса, димові люки, автоматичні установки пожежогасіння тощо) несправні або вимкнені.

9. Користуватися електронагрівальними приладами у приміщеннях, за винятком місць, що спеціально відведені та обладнані для цієї мети.

10. Проводити масові заходи за відсутності пожежного поста.

11. Застосовувати у видовищних та культурно-просвітницьких установах оформлення, виготовлене з горючих синтетичних матеріалів (пінопласту, поролону, полівінілу тощо).

12. Розміщувати під виставковими залами столярні, швейні майстерні, склади та інші подібні приміщення для зберігання або використання горючих матеріалів.

13. Чистити виставкові експонати бензином, ефіром та іншими ЛЗР та ГР безпосередньо в будівлі видовищної установи.

14. Застосовувати піротехнічні вироби, відкритий вогонь (факели, свічки, феєрверки, бенгальські вогні тощо), влаштовувати світлові ефекти із застосуванням хімічних та інших речовин, які можуть викликати загоряння без письмового погодження із регіональним відділенням служби з надзвичайних ситуацій.

15. У підвальних і цокольних поверхах зберігати та застосовувати легкозаймисті горючі речовини, розміщувати вибухопожежонебезпечні виробництва.

16. Влаштовувати на сходових клітках складські та іншого призначення приміщення, прокладати газопроводи, трубопроводи з легкозаймистими і горючими рідинами, а також установлювати устаткування, що заважає переміщенню людей.

17. Проведення виставково-масових заходів у підвальних і цокольних приміщеннях.

У приміщеннях, що використовуються для проведення культурно-масових заходів, забороняється:

– використовувати віконниці на вікна для затемнення приміщень;
– застосовувати горючі матеріали, не оброблені вогнезахисними сумішами, для акустичної обробки стін і стель;

– установлювати стільці, крісла тощо, конструкції яких виконано з пластмас і легкозаймистих матеріалів, а також ставити приставні стільці у проходах виставкового залу;

– установлювати на дверях евакуаційних виходів замки та інші запори, що важко відкриваються;

– установлювати на вікнах глухі ґрати.

Ефективним методом вивчення студентами питань пожежної безпеки виставкових приміщень в рамках освітнього компоненту «Основи виставкової діяльності» вважаємо тренувальні евакуації з культурно-мистецького закладу при урахуванні того, що здобувачі діятимуть самостійно, без сторонньої допомоги дорослих. А. І. Охріменко та А. Ю. Цина у своєму дослідженні зазначають, що проведення евакуаційних заходів мають свої особливості. Пов'язане це з тим, що в таких закладах одночасно може перебувати значна

кількість людей, тому евакуація потребує більше часу [2, с. 44].

Вимоги до евакуаційних шляхів та виходів:

1. Кількість та ширина виходів, шляхи евакуації мають відповідати розрахунку, з огляду на необхідний безпечний час евакуації. Приміщення, в яких проводяться масові заходи, повинні мати не менше двох евакуаційних виходів, які слід постійно утримувати в справному стані.

2. У залі для глядачів ширина дверних отворів, незалежно від результатів розрахунку, повинна бути не менше 1,2 м і не більше 2,4 м, а ширина проходів, розташованих напроти виходів – не менше ширини самих дверей.

3. В експозиційній частині культурно-просвітницьких та видовищних закладах маршрут руху відвідувачів повинен забезпечувати огляд усіх експозиційних залів без утворення зустрічних потоків та потоків, що перетинаються. У тих випадках, коли шляхи евакуації в виставкових закладах не відповідають вимогам будівельних норм і виключена можливість улаштування додаткових виходів, необхідно обмежити одночасне перебування в цих будівлях людей, дотримуючись норм: не більше 50 відвідувачів одночасно.

4. Проходи між вітринами та щитами в експозиційній частині виставкових приміщень повинні бути не менше 2 м завширшки, а головний прохід – не менше 3 м. У сховищах виставок ширина головних проходів має бути не менше 2,5 м, а відстань між устаткуванням фондів – 0,9 м.

5. Ширина поздовжніх і поперечних проходів у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів має бути не менше одного метра, а проходів, які ведуть до виходів, – не менше ширини самих виходів. Усі проходи і виходи мають розміщатися так, щоб не створювати зустрічних або перехресних потоків людей.

6. Евакуаційні виходи з приміщень мають бути позначені світловими покажчиками з написом «Вихід» білого кольору на зеленому тлі, підключеними до мережі аварійного або евакуаційного освітлення будівлі. За наявності людей у приміщеннях світлові покажчики мають бути ввімкнені.

7. Зовнішні пожежні сходи, сходи-драбини і загорожі на дахах будівель мають утримуватися у справному стані. Допускається нижню частину зовнішніх вертикальних пожежних сходів закривати щитами, які легко знімаються, на висоту не більше як 2,5 м від рівня землі [3].

Під час проведення тренувальних евакуацій можуть бути запрошені працівники Служб порятунку, які виконують консультативну функцію. Тренувальна евакуація надасть можливість оцінити наблизений до реальності стан спроможності студентів до дій у надзвичайних ситуаціях.

Отже, важливого значення варто надавати якісному виховному впливу та поширенню знань, умінь і навичок пожежної безпеки серед здобувачів вищої освіти, задля унеможливлення та запобігання критичних наслідків. На основі дослідження ми можемо вважати, що першочерговим завданням у сфері пожежної безпеки є створення комплексу інформаційно-просвітницьких заходів з метою вироблення дієвої протипожежної моделі поведінки відвідувачів. Налагоджена співпраця виставкових закладів та служб порятунку дає змогу отримати кращий результат у даному напрямку. А сама тематика потребує подальшого наукового осмислення та ґрунтовних досліджень.

Список використаних джерел

1. Нормативні документи: Концепція розвитку виставкової діяльності. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/2319267>.
2. Охріменко А. І., Цина А. Ю. Пожежна безпека в загальноосвітніх навчальних закладах України. *Постметодика*. 2013. №4. С. 38–46.
3. Шайтан В. Працювати, не порушуючи технологічного процесу і правил безпеки, економічно вигідніше та психологічно комфортніше. *Охорона праці*. 2010. № 8. С. 9–11.